

**Hatásvizsgálat a Menhely Alapítvány Haza-találó
c. projektjéről**

2023. szeptember

Tartalom

A hatásvizsgálat célja	3
A hatásvizsgálat módszerei.....	5
A Haza-találó program bemutatása.....	6
A program értékelése a résztvevők szempontjából.....	7
A szakmai munka értékelése: „ <i>Valahogy minden megoldódott.</i> ”.....	12
Megfelelés az Elsőként Lakhatás alapelvekkel.....	15
Összegzés és javaslatok.....	16

A hatásvizsgálat célja

A Menhely Alapítvány Haza-találó c. projektjének megtervezésekor az eredeti Elsőként Lakhatás szemlélet hazai viszonyokra történő átültetése volt az elsődleges cél. A Housing First modell 1992-ben indult el New Yorkban¹ a Pathways to Housing nevű szervezet megvalósításával. A modell célja az volt, hogy egy különösen sérülékeny csoport, a közterületen élő, pszichiátriai betegséggel élő és/vagy szenvedélybeteg hajléktalanok számára hosszú távú lakhatási megoldást találjon. Alapelve, hogy a lakhatás emberi jog. A modell szakított a korábban megszokott gyakorlattal és nem köti feltételekhez (józanág, részvétel pszichiátriai kezelésen, stb.) a lakhatást. Filozófiája szerint a lakhatásnak kell a kiindulópontnak lennie, utána következhet bármilyen gondozási folyamat. A résztvevők a bekerülés pillanatától kezdve közvetlenül önálló, piaci alapú bérlakásokba költöznek. A program korlátlan ideig nyújt lakhatási támogatást azzal a feltétellel, hogy a lakók mindenkor jövedelmük 30 százalékát a lakhatásra fordítják. A program során különböző szakemberek támogatása vehető igénybe, a szolgáltatások szabadon választhatóak, a részvétel nem a lakáshoz jutás előfeltétele. Ugyanakkor minden résztvevőnek vállalnia kell, hogy esetmenedzserükkel rendszeresen (legalább havi két alkalommal) találkoznak az ügyfél otthonában. A gondozó team multidiszciplináris: különféle területekről érkező szakemberekből áll (pszichiáter, addiktológus, ápoló, szociális munkás, foglalkoztatási szakember, családgondozó), akik igény szerint segítik a résztvevőt, mindig a saját otthonában. A bérleti szerződés tartalma ugyanolyan, mint bármely piaci szerződésé. Szerződésszegés esetén sem kerül utcára a résztvevő, hanem keresnek neki egy újabb albérletet. Ha az ügyfél kórházi kezelésre szorul, vagy előzetes bejelentés nélkül eltűnik, 90 napig fenntartják számára a lakás bérleti jogát. Hosszabb kórházi kezelés, börtönbüntetés vagy eltűnés esetén a gyógyulás/szabadulás, újbóli kapcsolatfelvétel után pedig új bérlakásról

¹ www.pathwaystohousing.org

gondoskodnak a számára. A gondozási kapcsolat a távollét idején sem szakad meg, az esetmenedzser és az gondozó team megpróbálja a lakót a lakásba visszavezetni.

A Pathways to Housing ezzel a módszerrel kiemelkedő eredményeket ért el: a résztvevők átlagosan 62%-a marad az első 1 évben folyamatosan a programban, mindössze 8%-uk hagyja el a programot 90 napnál hosszabb időre. A támogatás nem szakad meg 12 hónap után, hanem addig folytatódik, amíg a lakónak erre igénye van. A résztvevők 85%-nál diagnosztizáltak valamilyen pszichiátriai betegséget, háromnegyedük szenvedélybeteg.

A hatásvizsgálat célja az volt, hogy részletesen megvizsgáljuk és értékeljük, hogy a Haza-találó program² milyen mértékben érte el célkitűzéseit, mennyiben illeszkednek a tevékenységek az Elsőként Lakhatás modellhez, illetve milyen hatással vannak a résztvevők, munkatársak és a Menhely Alapítvány életére.

A hatásvizsgálat során a következő kérdéseket vizsgáltuk meg. A program hatása az ügyfelek életére:

- Milyen szempontok mentén történik a résztvevők kiválasztása?
- Milyen szükségletei vannak az résztvevőknek és ezekre milyen mértékben tud reagálni a program? Milyen támogatásra van szükség a beköltözés után? Hogyan tud reagálni a komplex szükségletekre (pl. szenvedélybetegség, családon belüli erőszak)?
- Milyen hatással van a program a résztvevők életére rövid- és középtávon (lakhatás, jövedelem, egészségi állapot, mentális állapot, társas kapcsolatok, készségek, szenvedélybetegség, stb.)?

² Bár a Haza-találó valójában egy projekt, a tanulmányban program néven is illetjük, mivel a megvalósítók és az ügyfelek gyakran hivatkoztak rá úgy, hogy „a program”.

- Mi működik jól a programban? Miben nem tud elegendő támogatást nyújtani? Milyen változtatásra lenne szükség?

Segítő munka értékelése:

- Mi a segítő szerepe a programban? Mennyiben más ez a típusú segítő munka a hajléktalanellátó intézményekben végzett szociális munkához képest? Hogyan működik a multidiszciplináris team?
- Mi a sorstárs segítő szerepe a programban?
- Mi az önkéntesek szerepe a programban?
- Hogyan illeszkedik a program az eredeti Elsőként Lakhatás modell alapelveihez?

A program hatásai szervezeti szinten:

- Milyen kihívásokat jelent a Menhely Alapítvány számára egy ilyen léptékű és irányú program megvalósítása?
- Milyen szervezetekkel működött együtt az Alapítvány a program kapcsán?
- Van-e valamilyen hatása a program megvalósításának a szakpolitikai szintre?

A hatásvizsgálat módszerei

A hatásvizsgálat során többféle módszert alkalmaztunk:

1. rövid adatlap minden résztvevőről, 3x15 db adatlap (15 db adatlap felvétele a szociális munkások segítségével 3 alkalommal, a beköltözés időszakában, a program közepén és végén)
2. fókuszcsoportos beszélgetések a résztvevőkkel 3 alkalommal (beköltözés után, program közepén és végén)
3. fókuszcsoportos beszélgetés a szakmai megvalósítókkal a program végén³

³ Eredetileg egyéni interjúkat terveztünk a megvalósítókkal, ehelyett egy fókuszcsoportos beszélgetés valósult meg.

A Haza-találó program bemutatása

A program célcsoportját az eredeti Elsőként Lakhatás programokhoz hasonlóan a közterületen élő hajléktalan emberek jelentették: közülük is elsősorban a szállókon legnehezebben elhelyezhető, általában szenvedély- vagy pszichiátria beteg, idős, leromlott egészségi állapotú, alkalmazkodásra nehezen képes, komplex támogatási igényű fedél nélküliek, valamint párok (élettársi kapcsolatban vagy szülő és nagykorú gyermeke) és frissen utcára került személyek. Ők prioritást élveztek program. Emellett programba kerülés lehetősége nyitva állt valamennyi fedél nélküli ember számára, aki utcai gondozó szolgálat igazolásával rendelkezik arról, hogy éjszakáit közterületen vagy nem lakás céljára szolgáló helyiségben tölti.

A Menhely Alapítvány saját ügyfeleivel végzett szociális munka és a Február Harmadika éves adatfelvételek eredményeire alapozva tervezte meg a projektben igénybe vehető komplex egyéni és csoportos/közösségi szolgáltatások körét.

A szakmai tervben a következő egyéni és csoportos támogatási formákat, szolgáltatásokat tervezték:

- egyéni esetkezelés;
- multidiszciplináris team: szociális munkás, pszichológus, addiktológus, ápoló, jogász, foglalkoztatási szakember, igény szerint mediátor;
- lakhatási, anyagi és természetbeni támogatás (pl. beköltözési csomag);
- életvezetési tréning;
- számítástechnikai készségfejlesztés;
- álláskereső tréning;
- Első Kézből a Hajléktalanságról workshop;
- szabadidős programok szervezése;
- önkéntesek bevonása, önkéntes tréning;
- sorstárs segítők bevonása, képzésük.

A program értékelése a résztvevők szempontjából

“Meg kaptunk egy porszívót, meg nagyon sok szeretetet... ami így eszembe jut.”⁴

„Kell kitartás, hit, erő, mint az egész élethez.”

A résztvevők változatos okok miatt kerültek hajléktalan élethelyzetbe és sokféle helyen laktak a programba kerülést megelőzően. A programban az Elsőként Lakhatás modellhez hasonlóan, Budapest különböző kerületeiben és vonzaskörzetében, szétszórta elhelyezkedő albérletekbe költöztek a résztvevők. Volt köztük családi ház, szobabérlet, önálló garzonlakás; volt, aki egyedül lakott, volt, aki párjával vagy felnőtt gyerekével költözött, illetve volt olyan albérlet, amit többen osztottak meg. A beköltözés a legtöbb résztvevő számára pozitív élmény volt, azonban volt olyan, aki óvatosabban állt hozzá az új élethelyzethez.

„Akkora szerencsét kaptunk az élettől, ... nem tudjuk, hogy hogy kaptuk, mi ezt nem kerestük. ... Belekeveredtünk ebbe a csodahelyzetbe. ... Nekünk most rendben van minden. ... Egyszer én segítettem, visszakaptuk sokszorosán.”

„Csodálatos, nagyon jól érzem magam.”

„Teljesen jó az a lakás, legalábbis énszerintem. Mert én, a körülmények közt, amik közt laktam, amiken átmentem, ez egy csilli-villi, teljesen jó.”

“Először, amikor megnéztem, eredménytábla, ahogy bemegyek, az fogad. ... Vannak az embereknek ilyen célkitűzései, azokat fel lehet ezekre írni. Nem egy van ebből a lakásban, hanem három. Bementem a nappaliba, ott is. Egyből igent mondtam rá.”

⁴ A következőkben dőlt betűkkel jelöljük a hatásvizsgálatban részt vevő ügyfelek és szakmai megvalósítók idézeteit.

Más Elsőként Lakhatás programok tapasztalatai alapján tudjuk, hogy létezik a „beköltözési trauma” jelensége, amikor az életkörülmények teljes mértékű megváltozása, az új megküzdési stratégiák kidolgozásának szükségessége traumatikusan hat a bérlőre.

„Egy illúzió, hogy egy ilyen helyen lakom hirtelen, mert ez egy 180 fokos fordulat, nem is tervezem oda a továbbiakban, mert nem tudom megfizetni. ... Nem akarom ebbe beleélni magam, mert annál nagyobb lesz a pofára esés. Vége ennek a projektnek, nem igazán lehet előre haladni.”

A megosztott lakhatás a résztvevők számára nem volt egyértelműen pozitív opció, szerencsére volt annyi rugalmasság a programban, hogy meg lehetett oldani a résztvevők átköltöztetését más albérletbe, illetve tudtak helyet cserélni egymással.

„Annyira nem jó a lakás, mert ketten vagyunk páros szobában. Arról volt szó, hogy átjáró, de azt nem mondták, hogy ahol lakok, konyha, fürdő, minden...”

„Ha már két embert összetesznek egy lakásba, legalább előtte ismerjék meg egymást, hogy elbeszélgessenek. ... Összetettek bennünket, abszolút semmiben nem egyezünk meg. Más érdeklő teljesen, mint engem. ... Elvagyunk, mint két idegen.”

„Valahogy nem jó, ő is úgy dolgozik, hogy sokszor éjfélkor jön, csak csörög, melegíteni kell neki kaját, reggel elmenni hajnalban, mosogató, akkor engem ver ki, szóval így nem jó. Mert elférnének a külön szobában is, ő nagyon nagy szobában van, én viszont a konyhán. Inkább egy egyszemélyes szoba, ahol egy ágy meg egy TV elfér... Lehessen fürdeni, kutyulni, meg főzni szeretek.”

A résztvevők árnyaltan fogalmazták meg, hogy a biztonságos lakhatás hogyan hat ki az élet számos más területére is:

„Csöndes, itt tudok pihenni, évek óta most alszom először füldegő nélkül.”

„Teljesen más. Hogy mondjam, az embernek sokkal több ideje marad másra. Nem kell elmenni a Bubbles-be mosatni, kivenni azért egy napot... Ott van az automata mosógép, berakja az ember, kimos, kipakolom, ennyi. Teljesen más. Meg hogy az ember tud magának főzni, olcsóbban kijön, mintha örökké száraz kaját vesz. Úgy kell menni, egy nappal többet lehet dolgozni. Egy napot kell pihenni. Sokkal kényelmesebb, elpihen az ember. ... Sokkal több pénzt fogok kitermelni, lehet, hogy villanyszámlában ugyanannyi lesz, csak kényelmesebb. Nem kell attól félnem, hogy mikor jönnek a rendőrök, mikor jönnek a fiatalok. Akkor az ember ki tudja magát pihenni. És akkor teljesen másképp megy az ember például dolgozni, nem szólják meg.”

A programban kapott segítségről a résztvevőknek a lakhatáson túl elsősorban az anyagi támogatások jutottak eszükbe: megélhetési támogatás, BKK-bérlet, bútorok, háztartási gépek. Az anyagi jellegű támogatások mellett szinte minden résztvevő számára kiemelten fontos volt a szociális munkással való személyes és szoros kapcsolat, nagyra értékelték az emberséget, amit a programban megtapasztalhattak. Értékelték a sorstárs segítő által nyújtott támogatást is, aki leginkább a beköltözésnél, szállításban tudott segíteni a résztvevőknek.

„Mi is nagyon sok segítséget kaptunk. ... A mi szociális munkásunk mindig telefonál, mindenben segít, amiben tud.”

„...ha baj van, ő tud intézkedni, minden váratlan eseményt lereagál, nagyon jól csinálja. Én örülök neki, hogy egy ilyen hozzáértő ember van kinevezve, nem pedig aki nem ért hozzá és nem csinált ilyet sose. ... Zseniális. És tényleg, amit megígér, tartja a szavát mindig.”

„Tök mindegy, hogy mibe segít, de ha már egy jó tippet tud mondani, akkor megéri.”

- *„Én is megkaptam mindent végülis, sőt, még többet, mint amennyit kellett volna. ... Problémás eset vagyok ilyen szempontból.*
- *Milyen szempontból?*
- *Minden szempontból (nevet). Hogy mondjam, nekem többet számít, mint amit kaptam, az emberség. Emberileg úgy odaálltak, hogy azt mondták, hogy ha engem nem költöztetnek be, akkor soha senkit. ... Kérdezték, hogy mi újság van. Beköltöztünk. És mindenki örül. Egyelőre megvan, most az a lényeg, hogy fenntartsam, legyen elég pénz. De hogy mondjam, emberségben annyi mindent kapok tőlük, hogy borzasztó. Teljesen más az embernek a lelki világa ilyen szempontból. Nem az anyagi segítség, hanem odafigyelnek az emberre egy kicsit. Nem az, hogy ellenőrzik vagy valami, hanem hogy odafigyelnek.”*

Szinte minden résztvevőnek volt korábbi tapasztalata hajléktalanellátásban, volt, aki gyerekkorában is élt intézményben. Az intézményi segítőkkel kapcsolatban általánosan érzékelhető a bizalomvesztés, a programnak azonban a személyre szabott és intenzív esetmunkával sikerült ezt a bizalmat visszaépítenie a legtöbb résztvevőben – talán ezt tekinthető a program egyik legnagyobb sikerének!

- *„Miért nem bíznak a többiek ebben az egészben?*
- *Nem hiszik el, hogy meg lehet csinálni.*
- *Abban nem bíznak, hogy ők meg tudják csinálni?*
- *Inkább a szociális munkásokban nem bíznak.”*

A program ideje alatt a résztvevők nagyobb részének pozitívan alakultak a társas kapcsolatai, volt, aki újra felvette a kapcsolatot családtagjaival, mások a szomszédokkal ápoltak jó viszonyt. A közösségi programok lehetőséget adtak arra, hogy sorstársi kapcsolatok alakuljanak ki a résztvevők között. A kirándulást és lovas programot egyöntetűen élvezték a résztvevők. A pszichológus által tartott csoport a legtöbbször tetszett, de volt, aki nem tudott feloldódni a játékos gyakorlatokban.

A programban készült videóban volt, aki szívesen részt vett, missziójának érezte, hogy ezzel segítsen olyanoknak, akik hasonló élethelyzetben vannak, mint ő korábban – szeretné a lakástulajdonosokat érzékenyíteni:

„Ha ezt meg tudjuk mutatni, akkor másnak is, mert állítólag nem kapnak ilyen lehetőséget, mert (a tulajdonosok) félnek, hogy ki megy be az utcáról. ... Remélem, hogy nagyon sok embernek tudunk segíteni azzal, ahogy mi élünk, ahogy ti éltek, hogy ezt bemutassák.”

Volt, aki azokat a társait kezdte biztatni a programba kerülés után, akikkel együtt éltek közterületen:

„Elég sok negatív visszajelzést kaptam, hogy úgyse lesz belőle semmi... Itt vagyok, egy hülyegyerek, aki meg tudja csinálni, végig tudja csinálni. Kicsit jobban ösztönözzék az embereket. ... valakiről példát venni. ... Mondtam nekik, hogy itt van a lakáskulcs, mutattam nekik a fényképeket, hogy tessék, itt lakok. És ha egy hülyegyerek megcsinálja, akkor ti is meg tudjátok csinálni. Buzdítani kell őket, kell egy kis noszogatás.”

A résztvevők nagy része tudatosan készült a program utána időszakra, amikor önállóan kell majd fenntartaniuk a lakhatást. A legtöbb esetben a rendelkezésre álló idő elegendő volt a munkaerőpiaci helyzet

rendezésére vagy az elérhető ellátások igénylésére. A jövővel kapcsolatos szorongás természetes módon mindenkinél jelen volt, elsősorban azért, mert piaci árú albérletekben laktak.

„Ne felejtsek el, hogy ez az egy év vagy fél év, amennyi hátravan, azalatt nem kell foglalkozni egy csomó rosszal. Tudunk arra gondolni, hogy mi lesz majd akkor, amikor lejár. Levegőt kapunk, ... egy kicsi levegőt. Nem tudom, még mi lesz holnap, holnapután, megyünk dolgozni, de hogy mi lesz fél év múlva, addig majd jövő héten kitaláljuk. De nem az van, hogy egyáltalán hol vagyunk, vagyunk. Mi lesz fél év múlva, van fél évünk, tőletek kaptunk. ... Lesz valami, majd kitaláljuk, ez már rajtunk múlik. De nem holnapra kell kitalálni, nem itt a kés, hanem nyugodtan megyünk haza. Lezuhanyzunk, eszünk.”

„Igazából keresem a helyem az életben. Valószínűleg sosem fogom megtalálni, az egész életem ilyen.”

A szakmai munka értékelése: „Valahogy minden megoldódott.”

A szakmai megvalósítói több alkalmas Elsőként Lakhatás tréningen vettek részt, amely megalapozta, hogy a team tagjai közös tudással rendelkezzenek az Elsőként Lakhatás alapelveiről, elméleti háttéréről és nemzetközi gyakorlatairól. Mindannyian aktívan részt vettek a közös gondolkodásban, ezáltal létrehozták a team közös szakmai alapelveit, amihez a projekt során mindvégig vissza lehet nyúlni. Két sorstárs segítő is részt vett a tréningen. A tréning végére világosan elkülönült, hogy mik a hivatásos segítők és a sorstárs segítők feladatai és kompetenciái, illetve miben, hogyan tudják kiegészíteni egymást. A résztvevők visszajelzése alapján már egyébként, csapatban érezték magukat, jobban megismerték egymást. Közösén összegyűjtötték a feladatokat az ügyfelek bevonásától a beköltözés utáni támogatási szükségletekig. Jutott tér a segítői dilemmák közös megvitatására.

Az alábbi ábra jól mutatja a szakmai megvalósítók ambivalens megéléseit a projekttel kapcsolatban⁵:

A szakmai megvalósítók számos szakmai és személyes sikerélményt tudtak megfogalmazni a programmal kapcsolatban. Szakmai sikerek értékelték, amikor előremozdulás történt az ügyfeleknél vagy sikerült alternatív, rugalmas megoldást találni egyes problémákra. Többeknek tetszett, hogy a projektben lehetőségük nyílt a szokásosnál hosszabb távú szociális munkát végezniük. Volt, aki azt is sikerek ítélte, hogy a sok nehézség ellenére sikerült végigvinni a programot.

Külön kiemelték, hogy magas szintű együttműködés és bizalom alakult ki a szakmai teamen belül. Nagyra értékelték, hogy a teamen belül volt lehetőség a szakmai dilemmák és kérdések közös megvitatására.

⁵ A szöveghőben megjelenített válaszok erre a kérdésre érkeztek: Mi az a három dolog, ami eszedbe jut a programról?

Személyes szinten a sikerek között a nyitottságot, önvédelem és személyes határok erősödését nevezték meg a szakmai team tagjai. Számos területen fejlődtek a projektbe szerzett tapasztalatok hatására ők is:

- időgazdálkodás, prioritások felállítása;
- segítséget kérni és elfogadni;
- feladatok átadása másoknak;
- jól kérdezni, mélyebb szintekre menni az ügyfelekkel;
- tanulás az Elsőkét Lakhatás elvekről;
- az EU-s pályázati rendszer megismerése.

A legnagyobb kihívást a megvalósítók számára a projekttel járó adminisztrációs teher jelentette. Sok esetben először találkoztak olyan adminisztratív követelményekkel, amiket a projekt megvalósítása támasztott az egész szervezet elé, illetve nem mindig rendelkeztek pontos információkkal a követelményekkel kapcsolatban.

Többször elhangzott, hogy a projekt egy szigetként működött az Alapítványon belül, ez volt, hogy ellenállást okozott más munkatársak felől és feszegette a korábbi szervezeti kultúra határait. Voltak feszültségek a projekt menedzsment és szociális munka teamjei között is. Nehéz volt pontosan körülhatárolni az egyes feladatköröket, megteremteni a megfelelő munkakörülményeket a működéshez.

Van, aki úgy érezte, hogy a hosszú távú szociális munka inkább kihívásokkal volt tele, míg mások túl rövidnek találták az ügyfelekkel való munka futamidejét a projektben. Volt, aki néha tehetetlennek érezte magát. Segített volna a megvalósításban, ha:

- az Alapítványon belül támogatóbb közeg fogadja a projektet;
- a szerepek és feladatkörök pontosabban lehatároltak;
- egyszerűbb az adminisztráció;
- több információ van a gyakorlati dolgokról;
- vannak iránymutatást nyújtó protokollok;

- több idő jut esetmegbeszélésre;
- több találkozás és átláthatóbban működő kommunikáció alakul ki a menedzsment és a szakmai team között.

A projekt időzítését és hosszát illetően egyetértenek a megvalósítók: a megfelelő eredmények elérése és a komplex szükségletű ügyfelek életének stabilizálása szempontjából mindenképpen hosszabb futamidejű vagy végdátum nélküli projektekre lenne szükség.

Megfelelés az Elsőként Lakhatás alapelvekkel

Az Elsőként Lakhatás legfontosabb alapelve az, hogy a lakhatás emberi jog; az embereket megilleti a biztonságos lakhatáshoz való jog. A projekt ezt az elvet maximálisan teljesítette, azonban csak a projekt ideje alatt. Ezt követően ugyan a legtöbb ügyfél jobb helyzetbe került, erős bizonytalanság lépett fel. A támogatás rugalmasan, az ügyfelek igényei szerint működtek, azonban ez is csak a projekt idejére volt igaz. A szociális munkában az együttműködés, a közösségi programokon pedig a részvétel volt az alapvető elvárás a résztvevők irányába. Van olyan szociális munkás, aki a projekt vége után is támogatja ügyfelét.

A projekt nem tudta megvalósítani az az alapelvet, amelyik a lakhatás és az egyéb szolgáltatások különválasztását írja le. Az együttműködés és részvétel a projektbe kerülés alapvető feltétele volt. Ezzel párhuzamosan, nem teljes mértékben, de a projekt valamelyest biztosította a résztvevőknek a kontrollt és a választási lehetőséget a szolgáltatások igénybevétele során. A személyközpontú támogatás és aktív bevonás mindvégig jelen volt, ami a projekt nagy értéke, illetve az ártalomcsökkentés és megvalósult a gyakorlatban. A felépülést fizikai, mentális és társas szinteken is támogatták a projekt különböző szolgáltatásai.

ELSŐKÉNT LAKHATÁS ALAPELV	IGEN	NEM
A lakhatás emberi jog	✓	
Választási és beeszlási lehetőség a szolgáltatást igénybe vevők számára	✓	X
A lakhatás és a gondozás szétválasztása		X
A felépülés ösztönzése	✓	
Ártalomcsökkentés	✓	
Kényszermentes, aktív együttműködés	✓	X
Személyközpontú együttműködés	✓	
Rugalmas segítségnyújtás, ameddig csak szükséges	✓	X

Összegzés és javaslatok

A Haza-találó programnak, az önálló lakhatásba költözésnek és az egyéb szolgáltatásoknak összességében pozitív hatása van a résztvevők életére. Az ügyfelek szintén elégedetten nyilatkoztak ezekről a változásokról. A program legnagyobb hátránya egyértelműen az, hogy a lakhatási és egyéb támogatások véges időre szólnak. Ez jelenti a fő különbséget a korábban röviden bemutatott Housing First típusú program és a Haza-találó között – emiatt nem tekinthetjük valódi Elsőként Lakhatás programnak. Ennek ellenére a program több komponense összhangban van az Elsőként Lakhatást alapelveivel:

- a lakhatást alapvető emberi jognak tartja, és nem köti feltételhez (pl. más szolgáltatások igénybevételéhez vagy józansághoz);

- az esetfelelősök és a többi munkatárs együttérzéssel és tisztelettel fordul az ügyfelekhez;
- különválnak a lakhatással kapcsolatos és egyéb támogató szolgáltatások;
- az ügyfelek döntenek el, hogy mely szolgáltatásokat veszik igénybe;
- a lakások a szétszórtnak, nem tömbszerűen helyezkednek el.

A program erőssége volt, hogy nagy hangsúlyt fektetett a szakmai team felkészítésére és összekovácsolására, mind a több alkalmas tréningen keresztül, mind a gyakorlati munkában.

Hasonló programok tervezése és megvalósítása esetén mindenképpen több hónapos előkészítéssel kell számolni: ez alatt az idő alatt lehetősége nyílik a szociális munkásoknak jobban megismerni az ügyfeleket, illetve segítséget nyújtani a számukra legmegfelelőbb albérlet megtalálásában.

Az albérletkeresésben mindenképpen hasznos lehet egy olyan ingatlan-adatbázis, amely alacsony bérleti díjú lakásokat tartalmaz, esetleg olyan (már bevált) tulajdonosokkal, akik vállalják, hogy kiadják az ingatlant a program ügyfeleinek, és hajlandóak eltekinteni a kauciótól. Ideális esetben a lakhatási támogatás tartalmazzon két hónapnyi kauciót, mivel ez a hazai piaci alapú lakásbérlet esetén a bevett gyakorlat. Emellett érdemes lehet önkormányzati bérlakásokat is bevonni a programba, hogy az alacsony jövedelmű résztvevők számára is hosszú távon megfizethető legyen a lakhatás.

A szociális munkások intenzív támogatása feltehetően a legtöbb ügyfél számára elegendő egy-két évig, utána viszont hosszabb utánkövetésre van szükség. Ideális esetben a programnak és a lakhatási támogatásnak legalább 3 évig kellene tartania, hogy az ügyfeleknek legyen elég ideje megfelelő tartalékot képezni, munkát találni, felkészülni a valóban önálló életre.

Az intézményi segítőkkel kapcsolatban általánosan érzékelhető a bizalomvesztés, a programnak azonban a személyre szabott és intenzív esetmunkával sikerült ezt a bizalmat visszaépítenie a legtöbb résztvevőben – talán ezt tekinthető a program egyik legnagyobb sikerének!

Érdemes lehet egy „sürgősségi alapot” létrehozni, amelyhez az ügyfelek szükség esetén hozzáférhetnek. A jövedelemmel rendelkező ügyfelek számára is a lakhatás megtartása forog kockán abban az esetben, ha valamilyen hirtelen változás áll be az életükben (munkahely elvesztése, betegség, váratlan kiadás, stb.).

A résztvevőknek hasznos lehet egy önsegítő jellegű csoport szervezése, ahol megoszthatják egymással a lakhatási és egyéb tapasztalataikat, új közösségbe kerülhetnek és új kapcsolatokra tehetnek szert. Szükséges lehet a részvétel ösztönzése. A sorstárs segítők aktívabb bevonása egyrészt újabb társas kapcsolatot jelentene a résztvevőknek, másrészt számos helyzetben jelentős munkaterhet tudna levenni a szociális munkások válláról.

A Menhely Alapítvány életében szervezeti szinten is jelentős lépés volt, hogy sikerrel valósította meg a Haza-találó programot; a munkatársak rengeteg tapasztalatot szereztek, amit remélhetőleg be tudnak majd építeni egy jövőbeli Elsőként Lakhatás programba is.

Összességében megállapítható, hogy a határozott időtartamú önálló lakhatási programok korlátaik ellenére az elegendő elérhető szociális bérlakás és támogatás híján mégis sokat javíthatnak a résztvevők élethelyzetén, munkaerő-piaci reintegrációján, egészségügyi és mentális állapotán, jövőbeli kilátásain.